

S financijama na „TI“ – kako financije približiti mladima: Matematički genijalac i ekonomski vloger Toni Milun otkrio nam je kako!

12. PROSINCA 2022.

Financijski pismeniji građani donose kvalitetnije financijske odluke! Rečenica koja jednostavno objašnjava važnost financijske pismenosti općenito u svako vrijeme, a posebice trenutno kada se globalna ekonomija, a samim time i nacionalne ekonomije pa i osobne financije građana, nalaze u izazovnim vremenima. Već smo ranije govorili o karakteristikama „izazovnog doba“ u kojemu se trenutno nalazimo, no mogu li se posljedice takvih događanja ublažiti znanjem? Odgovor stoji u prvoj rečenici ovoga članka – da. 'novac je tu da se troši' i 'kako ćemo – lako ćemo', stavovi su, nažalost, velike većine građana Republike Hrvatske što dokazuju prethodno provedena istraživanja o financijskoj pismenosti. Nije li to zabrinjavajuće i zašto je tome tako?

Žiro računi, tekući računi, kamatna stopa, štednja, porezna obveza i još mnoštvo drugih pojmova ekonomske prirode, teško da će mladi moći čuti tijekom svog osnovnoškolskog, srednjoškolskog, a onda i fakultetskog obrazovanja, osim ako su se tijekom svoga školovanja opredijelili za ekonomske smjerove. Kako smo ranije napomenuli, činjenice su to koje dokazuje posljednje provedeno istraživanje o financijskoj pismenosti u Republici Hrvatskoj koje je krajem 2019. provela Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD). Iz spomenutog istraživanja vidljivo je kako u odnosu na 2015. godinu, razina financijske pismenosti raste, no zabrinjava činjenica da mladi kao nositelji društva i u ekonomskom smislu izuzetno važan segment stanovništva, posjeduje najmanji postotak znanja iz područja financijske pismenosti. Također, u izvješću OECD-a stoji kako najmanju razinu pismenosti imaju mlađi od 19 godina dok najvišu imaju oni s višom i visokom razinom obrazovanja.

Upravo o tome govorio je i naš sugovornik iz [ranije objavljenog članka](#), ekonomski analitičar Damir Novotny.

– Nažalost proteklo desetljeće je u Hrvatskoj obilježeno snažnim padom broja upisanih u neki od oblika visokog obrazovanja. Učešće visoko obrazovanih, za koje se može pretpostaviti da posjeduju višu razinu znanja od prosjeka, je daleko ispod prosjeka EU – tek oko 17%. U nekim europskim državama, poput nordijskih zemalja, se učešće visoko obrazovanih kreće iznad 35% radno aktivnog stanovništva. Visoko obrazovanje vodi prema navikama cjeloživotnog učenja koje je nužno u suvremenom okruženju. Pod utjecajem novih, tzv. disruptivnih tehnologija možemo vidjeti snažne promjene u kratkom roku. Mladi ljudi u Hrvatskoj danas, nažalost, ne usvajaju dovoljno znanja niti navika usvajanja znanja. To je posljedica postojećeg nedovršenog ekonomskog sustava u kojem prevladava državna ekonomija, za koju izvrsnost nije potrebna jer ona sama po sebi nije konkurentna. Usvajanje općih i specifičnih, aplikativnih znanja i vještina je jedini način osiguravanja povoljnog položaja na tržištu rada i ostvarivanja individualnog blagostanja. Osobne financije će biti samo jedan mali segment ukupnih znanja koja mladi ljudi moraju savladati ako žele bolje živjeti – istaknuo je.

Iako ne možemo reći kako se u Hrvatskoj ništa ne radi po pitanju financijskog obrazovanja, ono što možemo zamijetiti je to da mjere koje su donesene, a jedna od njih je Nacionalni strateški okvir financijske pismenosti potrošača za razdoblje od 2021. do 2026. godine, ipak nisu dostatne za postizanje željene razine financijskog znanja. Iako bi spomenutim Nacionalnim okvirom podizanje razine financijskih znanja trebalo provoditi kroz dva pristupa: formalnim i neformalnim oblicima obrazovanja, čini se da su polja neformalnih oblika uspješnija u tom pogledu.

Kako teme financija kod mladih ne bude prevelik interes i kao takve se smatraju dosadnima, a uzimajući u obzir i globalni tehnološki napredak i utjecaj društvenih mreža, lako je zaključiti kako je 'dosadne' teme iz područja financija, mladima nužno predstaviti na zanimljiv i jednostavan način uz korištenje dostupnih tehnoloških rješenja. Upravo to shvatio je čovjek koji je prije nekoliko godina „pokupio“ svu slavu i popularnost u ne tako popularnom području. Području matematike i financija! On je, naravno, Toni Milun, matematičar i financijski znalac koji je ljubav prema ovim područjima pretočio u uspješan posao, a ono što je najvažnije, financije uspijeva približiti mladima. Uvijek spreman pomoći, Toni se odazvao i našem pozivu i odlučio progovoriti o temama koje obrađujemo. Na njemu svojstven – jednostavan i zanimljiv način!

Kako smo i ranije istaknuli, nepopularnu, dosadnu i kompliciranu temu, važno je znati približiti drugima na zanimljiv način pa nam svoju priču o takvom uspjehu ovaj predavač matematike i financijski vloger započinje ovako:

– U suradnji sa studentom Nikolom Mujdžićem Reščićem prije 11 godina pokrenuo sam projekt besplatnih videa iz matematike Where maths is fun na. Za to smo dobili nagradu Ponos Hrvatske 2012. Nakon toga za TV emisiju Financijalac koja se emitirala na HTV od 2015. do 2019. dobili smo nagradu Zagrebačke burze za izniman doprinos edukaciji o tržištu kapitala 2016. i nominaciju za Večernjaku ružu za Novo lice 2016., a za projekt S Milunom do milijuna nominaciju za Digitalnu Večernjakovu ružu za 2021. – priča nam Toni Milun koji je osim inovativnog pristupa učenja mladih u području matematike, prije 10-ak godina započeo i priču o financijskoj pismenošću.

Naime, u doba kad su ljudima počeli rasti mjesečni anuiteti kredita u švicarskim francima, počeo je istraživati kredite, a onda se zainteresirao i za ostale dijelove financija.

Za početak upitali smo ga kako se uopće definira financijska pismenost i što ona podrazumijeva?

– Financijska pismenost ima tri glavna dijela: znanje, ponašanje i stavove, a financijski pismena osoba bi trebala biti dobra u sva tri. To bi značilo da npr. zna izračunati koliku će kamatu platiti ako ode „u minus“ na tekućem računu. Što se ponašanja tiče: trebala bi plaćati račune na vrijeme, a dio novca investirati za svoju budućnost. A stav bi trebao biti da novac nije samo da se troši danas – objašnjava Milun dodajući kako Hrvatska u odnosu na druge članice EU po tom pitanju stoji loše.

Razlog niske razine financijskog znanja u Hrvatskoj vjerojatno se krije u nedovoljnom angažmanu obrazovnih institucija, a tako misli i naš sugovornik.

– Financijska pismenost se kroz obrazovanje provlači vrlo malo ili nimalo. Moja preporuka je uvesti financijsku pismenost kao obavezan predmet od 1. razreda osnovne škole pa sve do 4. razreda srednje škole. U financijsku pismenost bi trebale biti uključene sve tri komponente: znanje, ponašanje i stavovi – naglašava Toni Milun uz objašnjenje kako financijska nepismenost uvelike utječe na naš svakodnevni život – ljudi su nesretniji, brakovi se raspadaju i slično.

Kako bi mladi, ali i svi ostali, s financijama bili na „ti“, Toni Milun sažeo je pet osnovnih pojmova koje bi svaka osoba trebala znati kako bi uspješno upravljala svojim financijama i što je više moguće otklonila neželjene posljedice loše donesenih odluka, a u nastavku donosimo svih pet:

1. Razlika potrebe i želje: kada smo žedni možemo se napiti vode i zadovoljiti potrebu ili kupiti gazirano piće i zadovoljiti želju!
2. Inflacija: danas je svi znamo objasniti, jer je veća od 13 % godišnje, ali prije dvije godine mnogi nisu razumjeli taj koncept!
3. Realna plaća: ako nam je plaća narasla 5 %, a inflacija u istom razdoblju 13 %, to znači da je realno plaća pala za 8 %!
4. Složeni kamatni račun: ako uložimo u fond koji je dvije godine zaredom ostvario prinos (zaradu) od po 10 %, onda je ukupan prinos 21 %, a ne 20 %!
5. Diverzifikacija imovine: kod nas ljudi uglavnom ulažu u nekretnine koje iznajmljuju i to je zaista većini isplativo. Ali ako se dogodi neka kriza i turisti prestanu dolaziti dvije godine onda postoji mogućnost da će ta nekretnina postati teret umjesto zarade. Zato je važno znati da postoje i druge opcije: ulaganje u dobrovoljnu mirovinsku štednju, investicijske fondove, ETF-ove, zlato, itd. Ako jedna investicija bude na gubitku, da imamo neki dobitak u nekoj drugoj investiciji – jednostavno je i na konkretnim primjerima objasnio Milun.

Osim toga, kroz primjere nam je objasnio i neke od principa ulaganja u svoju budućnost koje on prenosi mladima:

1. Prvo plati budućem sebi. To znači: prvo izdvoji barem mali dio koji ćeš uložiti.

2. Postavi financijski cilj, npr. želim uštedjeti za novi auto ili otplatiti stambeni kredit ranije, ili imati veću mirovinu, itd.

3. Diverzificiraj – ne stavljaš sva jaja u istu košaru. Ako imaš dvije nekretnine, onda neka sljedeća investicija bude nešto drugo: fondovi, neki drugi oblici štednje ili investiranja.

4. Ulaži redovito. Ta se metoda zove dollar cost averaging. Ulaži svaki mjesec otprilike jednak iznos ako možeš.

5. Prouči ono u što ulažeš – zaključio je naš razgovor Toni Milun.

U ovom kratkom osvrtu o temi koja je među mladima nepopularna, na samo jednom primjeru, saznali smo kako ona itekako može biti zanimljiva i poučna ukoliko je mladima predstavljena na inovativan i zanimljiv način. Neminovno je kako Hrvatska, što je vidljivo prema rezultatima dosadašnjih istraživanja, vapi za puno većim brojem ovakvih pristupa učenja o financijskoj pismenosti!

(www.icv.hr, Ivana Vidas, foto: ustupljena fotografija, Pexels)

Članak je napisan u okviru programa poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije. Dio je cjeline „Financijska pismenost: test na kojem često padamo“